

**Informacija o prenosu znanja
iz iseljeništva u Bosnu i Hercegovinu**

Novembar 2024. godine

SADRŽAJ

1. UVOD	3
2. LJUDSKI POTENCIJALI ISELJENIŠTVA.....	3
3. PRENOS ZNANJA	5
4. OCJENA USPJEŠNOSTI AKTIVNOSTI NA PRENOSA ZNANJA.....	13

1. UVOD

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine je pripremio "Informaciju o prenosu znanja iz iseljništva u Bosnu i Hercegovinu" i dostavlja je na razmatranje Vijeću ministara Bosne i Hercegovine.

Informacija nije predviđena Programom rada Vijeća ministara Bosne i Hercegovine za 2024. godinu, ali predstavlja realizaciju zaključka Vijeća ministara Bosne i Hercegovine koji je donesen na 157. sjednici, održanoj 07.11.2018. godine, nakon razmatranja i usvajanja informacije o prenosu znanja realizovanom 2018.godine u okviru projekta "Dijaspore za razvoj"¹. Vijeće ministara Bosne i Hercegovine je u pomenutom zaključku zadužilo Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine da, u saradnji sa Ministarstvom vanjskih poslova Bosne i Hercegovine, nastavi aktivnosti na prenosu znanja iz iseljništva u Bosnu i Hercegovinu, kao i na aktivnostima kojima će se omogućiti sistemsko uređenje prenosa znanja iseljništva u Bosnu i Hercegovinu uz podršku Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine.

Takođe, realizovane aktivnosti na prenosu znanja prezentirane u predmetnoj Informaciji koja se dostavlja predstavljaju realizaciju dijela aktivnosti iz dokumenta Strateški okvir institucija BiH do 2030.godine koji je usvojilo Vijeće ministara Bosne i Hercegovine na 57. sjednici održanoj 09.11.2022.godine, u kome je između ostalog propisana obaveza da se provedu aktivnosti na privlačenju ljudskog i drugog kapitala iseljništva, kao i mobiliziranje ljudskih potencijala, znanja i vještina iseljništva, a u svrhu doprinosa razvoju Bosne i Hercegovine.

Realizovane aktivnosti prezentirane u Informaciji takođe predstavljaju realizaciju aktivnosti na mobiliziranju ljudskih potencijala, znanja i vještina iseljništva propisanih u Politici o saradnji sa iseljništvom („Službeni glasnik BiH“, broj: 38/17).

Predmetna Informacija sadrži uvod, osnovne podatke o ljudskim potencijalima iseljništva, aktivnostima Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine na prenosu znanja stručnjaka iz iseljništva u Bosnu i Hercegovinu, ocjenu uspješnosti prenosa znanja, te prijedlog zaključka u prilogu.

Informacija se dostavlja u cilju informisanja Vijeća ministara Bosne i Hercegovine.

2. LJUDSKI POTENCIJALI ISELJENIŠTVA

Bosna i Hercegovina predstavlja vodeću evropsku emigrantsku zemlju i spada među vodeće emigrantske zemlje svijeta, preciznije 11. je na globalnoj ljestvici u odnosu na broj stanovnika.

Prema dostupnim, zvaničnim podacima agencija za statistiku zemalja prijema i diplomatsko-konzularnih predstavništava Bosne i Hercegovine procjena ukupnog broja osoba koje žive u iseljništvu, a koje vode porijeklo iz Bosne i Hercegovine iznosi oko 2,2 miliona, od čega je 1.837.375 rođenih u

¹ Projekat "Dijaspore za razvoj" je projekat Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH i Vlade Švicarske u partnerstvu sa UNDP i IOM realizovan u periodu 2016 – 2021.

Bosni i Hercegovini. Minimalno 539.475 osoba u iseljeništvu su isključivo državljani Bosne i Hercegovina, bez drugog državljanstva.

Prema pokazateljima o obrazovanosti, zaposlenju i prijemu u državljanstvo, pripadnici iseljništva su dobro integrirani u zemljama prijema.

Prema istraživanju „Mapiranje dijaspor iz Bosne i Hercegovine“² koje je provedeno u drugoj polovini 2017. godine u deset zemalja prijema sa najvećim brojem osoba iz Bosne i Hercegovine ili koje vode porijeklo iz Bosne i Hercegovine: Australiji, Austriji, Danskoj, Njemačkoj, Italiji, Holandiji, Sloveniji, Švedskoj, Švicarskoj i Sjedinjenim Američkim Državama, na reprezentativnom uzorku od 2.000 osoba u iseljeništvu, veliki dio ispitanika se obrazovao u Bosni i Hercegovini prije emigracije: 23% je steklo visoko obrazovanje, 7% diplomu postdiplomskog studija, a 3% doktorat. Broj ispitanika koji su stekli dodatno obrazovanje u zemljama prijema nakon migracije iz Bosne i Hercegovine je viši: 18% je završilo postdiplomski studij - magisterij, a 5% doktorske studije.

Pripadnici iseljništva, naročito mlade generacije, su vrlo dobro obrazovani, naročito u Norveškoj, Švedskoj, SAD i Australiji. Prema službenim podacima Centralnog zavoda za statistiku Norveške koje je dostavila Ambasada BiH u Oslu 17.2.2023.godine, osobe porijeklom iz BiH spadaju u grupu imigranata koji odstupaju od drugih imigracionih grupa po tome što veliki broj njih ima visoko obrazovanje, broj onih sa svršenim visokim obrazovanjem je veći i u poređenju sa cjelokupnom norveškom populacijom te iznosi 35% u odnosu na 32% domicilnog stanovništva. Statistički podaci jasno govore da je izražena želja za visokim obrazovanjem kod novorođenih Norvežana čiji su roditelji BiH porijekla. Od svih muškaraca rođenih u Norveškoj sa BiH porijeklom u starosnoj grupi 19-24 godine 42% pohađa visoku naobrazbu. Žene rođene u Norveškoj BiH porijekla imaju još veću sklonost studiranju od muškaraca, impresivnih 59% pohađa visoku naobrazbu.

Sem visokog učešća u visokom obrazovanju, Centralni zavod za statistiku Norveške donosi i druge pokazatelje odlične integracije imigranata BiH porijekla u Norveškoj: visoka stopa zaposlenosti (samo 3,7% je nezaposleno), veliki broj prijema državljanstva Norveške (3 od 4 građanina BiH ima norveško državljanstvo prema podacima iz 2016.godine), nemaju tendenciju promjene opštine boravka kao što je slučaj sa ostalim imigrantskim grupama što je takođe pokazatelj njihove dobre integracije u lokalnu zajednicu.

Prema podacima Svjetske banke iz 2010. godine, ukupna stopa emigracije visokokvalificiranih osoba iz Bosne i Hercegovine 2000. godine iznosila je 23,9% od ukupnog broja stanovništva sa tercijskim obrazovanjem, od čega je 11% bilo zdravstvenih radnika.

Dakle, Bosne i Hercegovina s jedne strane ima visoku emigracijsku stopu, naročito mladih i obrazovanih osoba, a s druge strane dobro obrazovano i integrirano iseljništvo, veliki broj priznatih stručnjaka, naučnika, profesora, ljekara, od kojih veliki broj njih izražava snažan interes da doprinese razvoju Bosne i Hercegovine kroz prenos znanja i saradnju sa institucijama i ustanovama u Bosni i Hercegovini. Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, u okviru svojih nadležnosti za iseljništvo, već duži niz godina, posebnu pažnju posvećuje saradnji sa naučnim i stručnim iseljništvom i provodi različite aktivnosti na podršci prenosu njihovog znanja u Bosnu i Hercegovinu. U nastavku Informacije prezentirane su aktivnosti prenosa znanja stručnjaka iz iseljništva u javne ustanove i institucije u Bosni i Hercegovini koje je provelo i finansiralo Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice u proteklom periodu.

² Istraživanje rađeno u okviru projekta "Dijaspore za razvoj" projekat Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH i Vlade Švicarske u partnerstvu sa UNDP i IOM, objavljeno 06. 08. 2018. godine na portalu: www.dijaspore.mhrr.gov.ba

3. PRENOS ZNANJA

Prije prezentacije podataka o ovom programu prenosa znanja, treba ukazati na činjenicu da je Ministarstvo i prije provodilo aktivnosti na prenosu znanja iz iseljeništva u Bosnu i Hercegovinu, prije svega u okviru projekta "Dijaspore za razvoj" (D4D) implementiranog u periodu 2016-2021, a koji je projekat Ministarstva i Vlade Švicarske u partnerstvu sa Razvojnim programom Ujedinjenih naroda (UNDP) i Međunarodnom organizacijom za migracije (IOM). U toku implementacije tog projekta, a u periodu 2018-2021 godina, 64 stručnjaka iz 18 zemalja su prenijela svoja znanja iz raznih oblasti u ukupno 357 javnih institucija i ustanova u BiH na 3.788 predstavnika ovih institucija koji su bili korisnici prenosa znanja. Rad stručnjaka iz iseljeništva bio je na volonterskoj osnovi, dok su troškovi puta, smještaja i dnevnica u Bosni i Hercegovini bili pokriveni iz projektnog fonda tj iz donatorskih sredstava.

Postignuti rezultati su bili odlični, a aktivnost na prenosu znanja je ocijenjena kao jedna od najuspješnijih u procesu vanjske evaluacije projekta. Stečena iskustva u radu na prenosu znanja u D4D poslužila su Ministarstvu da razvije vlastiti program prenosa znanja koji se finansira iz budžeta Ministarstva i vlastitim ljudskim resursima.

Ministarstvo je svoj program Prenosa znanja stručnjaka iz iseljeništva u institucije i javne ustanove u Bosni i Hercegovini otpočelo u septembru 2023. godine u skladu sa Pravilima za prenos znanja, vještina i iskustva iz iseljeništva u institucije i javne ustanove u Bosni i Hercegovini broj 09-02-2-667-5/23 od 19.07.2023.godine.

Pravilima za prenos znanja, vještina i iskustva iz iseljeništva u institucije i javne ustanove u Bosni i Hercegovini predviđeno je da Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice godišnje realizuje prenos znanja do deset (10) stručnjaka iz iseljeništva u institucije i ustanove u Bosni i Hercegovini, za što u svom godišnjem budžetu osigurava potrebna finansijska sredstva. Stručnjaci iz iseljeništva obavljaju prenos znanja u instituciji prijema na volonterskoj osnovi u trajanju od 5 do 15 radnih dana, dok Ministarstvo obezbjeđuje avionsku kartu, naknadu za ishranu i smještaj tokom prenosa znanja.

Realizirajući navedeno, 1.9.2023. godine objavljena su dva javna poziva za prikupljanje prijave za prenos znanja: jedan javni poziv za stručnjake iz iseljeništva, a drugi za institucije prijema u Bosni i Hercegovini. Na javne pozive ukupno je zaprimljeno 35 prijave institucija i ustanova u Bosni i Hercegovini i 40 prijave stručnjaka iz iseljeništva.

Prijavili su se stručnjaci iz sljedećih zemalja: Njemačka, Švedska, Švicarska, Belgija, Velika Britanija, Norveška, Turska, SAD, Katar, Australija, Slovenija i Kanada nudeći svoja znanja iz oblasti: medicine, veterine, fizike, saobraćaja, poljoprivrede i šumarstva, arhitekture, elektrotehnike, antropologije, muzičke i vizuelnih umjetnosti itd.

Prijavljene institucije prijema u BiH su većinom fakulteti i medicinske ustanove iz Sarajeva, Banjaluke, Tuzle i Zenice a tražena znanja većinom odgovaraju ponuđenim znanjima stručnjaka iz iseljeništva.

Po prijemu prijave, Ministarstvo je izvršilo spajanje prijavljenih stručnjaka iz iseljeništva i institucija/ustanova u Bosni i Hercegovini, te pokrenulo realizaciju spojenih prijava.

U novembru i decembru 2023.godine realizovana su tri prenosa znanja, a od januara do novembra 2024.godine ukupno je realizovano 15 prenosa znanja, dok je 1 prenos znanja odobren i planiran za realizaciju u decembru 2024.godine prolongiran za početak 2025.godine na zahtjev institucije prijema zbog trenutnog nedostatka potrebne medicinske opreme za realizaciju prenosa znanja.

Dakle, od novembra 2023. do novembra 2024.godine ukupno je realizovano 18 prenosa znanja.

Tokom prenosa znanja vršen je redovan monitoring, praćenje i evaluacija. Korisnici/učesnici prenosa znanja su popunjavali evaluacijske obrasce nakon svakog predavanja/aktivnosti, dok su institucije prijema popunjavale obrazac finalne evaluacije nakon završetka angažmana stručnjaka, a stručnjaci dostavljali svoje izvještaje.

Ukupan broj korisnika 18 prenosa znanja koja su realizovana od novembra 2023. do novembra 2024. godine iznosi oko 1.830 studenata/uposlenika/predstavnika institucija, a ukupan broj institucija/ustanova/organizacija iz kojih su došli korisnici prenosa znanja je 80.

U nastavku teksta prezentirano je nekoliko istaknutih prenosa znanja:

Na **Medicinskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu** na prenosu znanja je bio angažovan **prof.dr. Adnan Čustović**, dr. medicinskih nauka, profesor pedijatrijske alergologije, voditelj sekcije za pedijatrijsku alergologiju u Nacionalnom Institutu za bolesti srca i pluća na Imperial College-u u Londonu. Prof. Čustović je jedan od najpriznatijih stručnjaka u Evropi u oblasti pedijatrijske alergologije.

Tokom svog angažmana u periodu 15-25.10.2024. održao niz predavanja, vježbi i radionica studentima Medicinskog fakulteta, osoblju Kliničkog centra Univerziteta u Sarajevu (KCUS) i specijalizantima pedijatrije, interne medicine, pulmologije i imunologije uz učešće više od 200 učesnika. Takođe je održao cjelodnevni simpozij na temu: *Advances in Asthma and Allergy: Training the Next Generation of Specialists* uz prisustvo više od 100 ljekara iz cijele BiH, profesora i studenata, te udruženja pacijenata sa alergijskim oboljenjima u BiH. Boravio u posjeti Pedijatrijskoj klinici KCUS-a gdje je sa multidisciplinarnim konzilijem vršio preglede kompliciranih pacijenata sa alergijama, vodio radionicu kliničkih slučajeva u toku koje su specijalizanti i nastavno osoblje Pedijatrijske klinike i Klinike za plućne bolesti pripremili specifične slučajeve iz prakse, te se kroz prikaze bolesnika diskutovalo o tematici respiratornih i alergijskih oboljenja..

Sa Pedijatrijskom klinikom dogovorena je buduća saradnja vezana za preglede kompliciranih pacijenata sa alergijama sa preciziranim mehanizmima o tome kako to organizirati, te dogovorena dalja šira saradnja sa Medicinskim fakultetom i KCUS.

Profesor Čustović je svoje znanje i iskustvo podijelio sa više od 300 osoba, a po njegovoj ocjeni sveukupni prenos znanja bio je potpuni uspjeh i njegova očekivanja od programa su nadmašena.

Na **Klinici za plastičnu i rekonstruktivnu hirurgiju Univerzitetsko kliničkog centra Republike Srpske**, u periodu 1-5.7.2024. godine na prenosu znanja je bio angažovan **prof. dr. Dražan Erić**, doktor medicinskih nauka, vanredni profesor hirurgije, specijalista plastične i rekonstruktivne hirurgije, uposlen na El Emadi Hospital, Doha, Katar. Znanje je prenio u oblasti postbarijatrijske plastične hirurgije i rekonstruktivne hirurgije gornjih i donjih ekstremiteta, pri čemu je obavio kompleksnu

operaciju neuromišićnog transfera kod pacijentice sa paralizom peronealnog nerva. Takva operacija je po prvi put izvedena na Univerzitetsko kliničkom centru Republike Srpske a ljekari na Klinici za plastičnu i rekonstruktivnu hirurgiju koji su usvojili preneseno znanje će u budućnosti uvesti ovu operaciju kao zlatni standard u liječenju povrede peronealnog nerva.

Sem svakodnevnog rada sa pacijentima u ordinaciji i operacionoj Sali, dr. Erić je takođe održao predavanje o važećim principima u post-barijatrijskoj plastičnoj hirurgiji i prenio kolegama na UKC RS svoje ogromno iskustvo radeći u najvećoj privatnoj zdravstvenoj instituciji u Kataru.

Ukupan broj učesnika korisnika prenosa znanja dr. Erića je 47 ljekara.

Na **Univerzitetskom kliničkom centru u Tuzli**, kao instituciji prijema, u periodu od 21. do 25. oktobra 2024. godine na prenosu znanja je angažovana **prof. dr. Zada Pajalić**, doktor zdravstvenih studija, prodekanesa za nauku, razvoj i inovacije na University of South-Eastern u Norveškoj.

Prof. Pajalić je tokom svog angažmana održala niz predavanja i radionica u okviru edukacije pod nazivom "Zdravstvena pismenost, digitalizacija u medicini, artificijalna inteligencija u medicini, medicinski tretmani i kućna njega, kućna njega i audiovizualni monitoring iz oblasti medicine".

Svoje bogato znanje i iskustvo stečeno u svijetu prenijela je na 172 zaposlenika UKC Tuzla iz sljedećih zanimanja: primalje, medicinske sestre sa specijalizacijom iz patologije, kirurgije, anestezije, urologije, neurologije, infekcije, intenzivne njege, interne medicine, ortopedije, pedijatrije, ginekologije, palijativne njege, doktori, fizikalni i radni terapeuti, psiholozi, bolnički ljekari, personal sa odjela za kliničku farmakologiju, personal sa odjela za biokemiju, personal sa psihijatrije, osoblje za socijalni rad, kompjuterski i programerski stručnjaci i pravnici.

Odmah po okončanju prenosa znanja, prof. Pajalić je pokrenula uspostavu saradnje između Univerziteta u Norveškoj na kome je uposlena i UKC Tuzla uključujući i istraživanje mogućnosti za potpisivanje ugovora o međunarodnoj saradnji i razmjeni studenata i osoblja. Mogućnosti za saradnju će se definisati u oblasti razmjene na diplomskom, master i doktorskom nivou, kao i teorijski i klinički kursevi na nekoliko zdravstvenih i socioloških programa. Razmjena se odnosi na studente, kliničare i univerzitetsko osoblje.

Na **Poljoprivredno prehrambenom fakultetu** Univerziteta u Sarajevu bila su angažovana tri stručnjaka iz oblasti poljoprivrede: **dr. Đenita Hadžabić Guerri**, stručnjakinja za šumarsku fitopatologiju, profesorica na Institutu za poljoprivredu Univerziteta Tennessee, SAD, Fulbright ambasadorica; **prof.dr.Sead Šabanadžović**, jedan od najvećih svjetskih stručnjaka u oblasti virologije, redovni profesor u Zavodu za biohemiju, molekularnu biologiju, entomologiju i fitopatologiju na Državnom univerzitetu Mississippi, SAD, te **dr. Adnan Šišić**, stručnjak za organsku poljoprivredu i ekološku zaštitu biljaka, naučni saradnik/postdoktorant sa Univerziteta u Kaselu, Njemačka.

Dvoje od ovih stručnjaka su bili ključni govornici na 35. međunarodnoj konferenciji poljoprivrede i prehrambene industrije Agriconference koju je organizovao Poljoprivredno prehrambeni fakultet Univerziteta u Sarajevu u periodu 9-11.10.2024.godine na kojoj su održali prezentacije na teme: Globalna signurnost hrane i čuvanje biodiverziteta i Uloga i upotreba virusa u poljoprivredi za dobrobit farmera i cjelokupne prehrambene industrije, dok je treći stručnjak vodio panel diskusiju i prezentirao na temu: Ključni izazovi održivosti u poljoprivredi, ciljevi EU i uloga organske poljoprivrede u svjetlu strateškog cilja EU da do 2030. godine dostigne 30% organske proizvodnje.

Sem konferencije na kojoj je učestvovalo oko 250 zvaničnika i predstavnika naučne zajednice iz Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Srbije, Turske, Njemačke i Austrije, pomenuti stručnjaci su održali niz predavanja studentima na Poljoprivredno prehrambenom fakultetu.

Ukupan broj učesnika / studenata / korisnika prenosa znanja ova 3 stručnjaka je oko 450, dok je broj institucija korisnica prenosa znanja veći od 15.

U sklopu boravka dr. Adnana Šišića je dogovorena posjeta delegacije Poljoprivredno prehrambenog fakulteta iz Sarajeva Univerzitetu u Kaselu što predstavlja prvi pozitivni ishod prenosa znanja. Pomenuta posjeta je planirana za zimski semester 2024/2025. Datom posjetom se otvara mogućnost za intenziviranje saradnje između ove dvije institucije i bolje umrežavanje naučnika iz istih ili srodnih oblasti. Također se na ovaj način može potaknuti jačanje studentskih mobilnosti i razmjena.

Uz to, ova tri stručnjaka su dali prijedloge za dalju saradnju sa visokoškolskim ustanovama u Bosni i Hercegovini kroz održavanje radionica pisanja grantova sa fokusom na grantove iz SAD-a i EU u oblasti nauke, podršku oko prijave za Fulbright stipendije, održavanje radionica iz molekularne biologije - identifikacija bolesti i brza molekularna detekcija, te dovođenje kolega stručnjaka za održavanje bioinformatičkih radionica u BiH.

Na **Medicinskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu** angažovan je **doc. dr Mirza Pojskić**, specijalista neurohirurg, subspecijalista neurohirurške intenzivne njege, voditelj sekcije za neurotraumatologiju na Klinici za neurohirurgiju Univerzitetske klinike Marburg, Njemačka.

Dr. Pojskić je, kao gostujući profesor na predmetu Hirurgija, održao niz predavanja i vježbi na temu neurohirurgije i kranijalne hirurgije i upotrebe modernih tehnologija u kranijalnoj hirurgiji i kompleksnoj hirurgiji kičme studentima Medicinskog fakulteta. Dodatno je održao i predavanja na Medicinskom fakultetu Univerziteta u Zenici pod nazivom: „Upotreba modernih tehnologija u kranijalnoj i spinalnoj neurohirurgiji: neuronavigacija, augmented reality i robotika“, kao i predavanje učenicima Prve gimnazije u Zenici na temu modernih tehnologija u neurohirurgiji.

Dr. Pojskić je volonterski angažovan i u radu akademskih organizacija u iseljeništvu – Bosanskohercegovačko-američke akademije umjetnosti i nauka (SAD) i Udruženju bosanskohercegovačkih ljekara u Njemačkoj (BHAG) u kome koordinira Odjel za međunarodnu naučnoistraživačku i kliničku saradnju. Stoga je tokom boravka na prenosu znanja u BiH, održao i niz susreta sa kolegama ljekarima na UKC u Sarajevu i Kantonolnoj bolnici Zenici, kao i sa predstavnicima više ustanova sa kojima je razgovarao o unapređenju saradnje u oblasti medicine između bosanskohercegovačkih ljekara u Njemačkoj i medicinskih ustanova u BiH i mogućnostima investicija u edukaciju medicinskog kadra i opremu u BiH, međunarodnim programima razmjene, razvoju spinalnog centra u BiH i publiciranju u neurohirurgiji.

Dr. Pojskić je o svom angažmanu na prenosu znanja kazao da je vrlo zadovoljan ovom intenzivnom posjetom, oduševljen entuzijazmom kolega i stručnjaka sa kojima je sarađivao, vrlo ugodno iznenađen odzivom i zainteresovanošću studenata, nastavnog osoblja i ljekara i njihovom željom za dalju saradnju. Posjeta je zapažena i ocijenjena pozitivnom i na njegovom matičnom univerzitetu u Marburgu, te na klinici na kojoj radi. “Boravak u BiH je prevazišao moja očekivanja”, kaže dr. Pojskić, “Pokrenuli smo nekoliko značajnih, usudio bih se reći generacijskih projekata, sa nadom i željom da uz naporan i uporan rad i zalaganje iste možemo ostvariti. To dugujemo našoj domovini i našim građankama i građanima”.

Ukupan broj učesnika korisnika njegovog prenosa znanja je više od 300 studenata i ljekara.

U tabeli u nastavku teksta prezentirani su podaci o svim stručnjacima i institucijama prijema u koje su stručnjaci iz iseljenništva prenijeli svoja znanja, oblasti prenosa znanja, periodu realizacije i broju radnih dana angažmana stručnjaka.

Prenos znanja 2023. i 2024. godine

Red. Br.	Stručnjak iz iseljenništva	Institucija prijema	Oblast prenosa znanja	Period realizacije i br.radnih dana
1	mr. sci.Lana Balorda doktorantica, istraživačica, univerzitetska predavačica, na Univerzitetu Tuebingen, Njemačka	Historijski muzej Sarajevo	Socijalna i kulturna antropologija, muzeologija	6-17.11.2023. 10 dana
2	prof.dr.Midhat Ajanović dr. filmskih nauka, profesor na Univerzitetu West, Trollhättan, Švedska	Akademija scenskih umjetnosti Sarajevo	Vizuelno pripovijedanje na filmu, animirani film	4-8.12.2023. 5 dana
3	dr. Haris Piplaš dr. arhitekture, urbani planer, rukovodi Odjeljenjem za arhitekturu i urbanizam u Integrated Urban Solutions Global sektoru Drees&Sommer u Zurichu, Švicarska	Grad Sarajevo	Pametna arhitektura, održivi urbanizam	20-29.12. 2023. 8 dana
4	mr. sci.Duško Milojević doktorant, istraživač, EU Horizon CYLCOMED projekat, KU Leuven, Brisel, Belgija	Univerzitet u Banja Luci	Intelektualno vlasništvo i zaštita ličnih podataka	28.2.-3.3. 2024. 5 dana
5	prof. dr.Selma Hurem dr. veterinarske medicine, vanredni profesor u oblasti toksikologije hrane i okoliša, NMBU Oslo, Fakultet veterinarske medicine, Norveška	Institut za genetičko inženjerstvo i biotehnologiju Univerziteta u Sarajevu	Veterina, toksikologija hrane i okoliša	27.3.-2.4.2024. 5 dana
6	dr. Haris Đapo postdoktorski istraživač fizičar, Turkish Accelerator and Radiation Laboratory (TARLA), Ankara, Turska	Prirodno matematički fakultet Univerziteta u Sarajevu	Radijacijska fizika, fizika akceleratora, eksperimentalna nuklearna fizika	1-5.4.2024. 5 dana
7	prof.dr.Tin Sulejmanpašić dr. teorijske fizike, vanredni profesor na Matematičkim naukama Univerziteta u Durhamu, Velika Britanija	Prirodno matematički fakultet Univerziteta u Sarajevu	Fizika visokih energija, kvantna teorija polja	2-9.4.2024. 5 dana
8	prof.dr. Mladen Milićević dr. muzičkih umjetnosti, kompozitor, univerzitetski profesor, Adjunct Visiting	Akademija scenskih umjetnosti	Produkcija i klasifikacija zvuka na filmu, miksanje, dizajn i restauracija zvuka, muzika u filmu	1-19.4.2024. 9 dana

	Professor, Media, Art & Technology Department, University of Saint Joseph, Macao, SAD	Univerziteta u Sarajevu		
9	prof. dr. Dino Mulić dr. muzičkih umjetnosti, pijanista, univerzitetski profesor, Texas A&M University-Corpus Christi, SAD	Muzička akademija Univerziteta u Sarajevu	Pijanizam, klavirska pedagogija	23-31.5.2024. 7 dana
10	prof.dr.Dražan Erić dr. medicinskih nauka, vanredni profesor hirurgije, specijalista plastične i rekonstruktivne hirurgije, El Emadi Hospital, Doha, Katar	UKC RS Klinika za plastičku i rekonstruktivnu hirurgiju, Banja Luka	Medicina, plastična i rekonstruktivna hirurgija	1-5.7.2024. 5 dana
11	mr.sci.Almin Ramić Inženjer, licencirani stručnjak za sigurnost saobraćaja, Rukovodilac Odjela za sigurnost saobraćaja, Minnesota Department of Transportation SAD	JP Autoceste Federacije Bosne i Hercegovine Mostar	Saobraćaj, upravljanje sigurnošću saobraćaja	30.9.-8.10.2024. 7 dana
12	prof. dr. Denita Hadžiabdić Guerry dr. poljoprivrednih nauka, oblast šumarska fitopatologija i molekularna biologija, Institut za poljoprivredu, Univerzitet Tennessee, SAD	Poljoprivredno prehrambeni fakultet Univerziteta u Sarajevu	Poljoprivreda, šumarska fitopatologija i bioinformatika	2-11.10. 2024. 8 dana
13	prof. dr. Adnan Šišić dr. poljoprivrednih nauka, oblast organska poljoprivrede i ekološka zaštita biljaka, naučni saradnik postdoktorant, Univerzitet u Kaselu, Njemačka	Poljoprivredno prehrambeni fakultet Univerziteta u Sarajevu	Poljoprivreda, organska poljoprivrede, ekološka zaštita biljaka	2-11.10. 2024. 8 dana
14	prof. dr. Sead Šabanadžović Redovni profesor, Zavod za biohemiju,molekularnu biologiju i fito patologiju, Državni univerzitet Mississippi, SAD	Poljoprivredno prehrambeni fakultet Univerziteta u Sarajevu	Poljoprivreda, biljna virologija, virusi vinove loze	8-17.10. 2024. 8 dana
15	prof. dr. Adnan Čustović Redovni profesor pedijatrijske alergologije, voditelj sekcije za pedijatrijsku alergologiju na Nacionalnom institutu za	Medicinski fakultet Univerziteta u Sarajevu	Medicina, pedijatrijska alergologija	15-25.10. 2024. 9 dana

	bolesti srca i pluća na Imperial College, London, Velika Britanija			
16	prof. dr. Zada Pajalić redovni profesor zdravstvenih studija, prodekan za istraživanja, razvoj i inovacije, Fakultet zdravstvenih i društvenih studija Campus Drammen Norveška	Univerzitetski klinički centar Tuzla	Zdravstvena pismenost, digitalizacija u medicini, artificijelna inteligencija u medicini, kućna njega i audiovizualni monitoring	21-25.10. 2024. 5 dana
17	prof.dr. Mirza Pojskić Specijalista neurohirurg, subspecijalista neurohirurške intenzivne njega, Philipps Universität Marburg, Njemačka	Medicinski fakultet Univerziteta u Sarajevu	Medicina, neurohirurgija, neurohirurška intenzivna njega	28.10-1.11.2024 5 dana
18	prof. dr. Hariz Halilovich Redovni profesor globalnih studija na School of Global, Urban and Social Studies, RMIT University, Melbourne, Australija	Fakultet političkih nauka Univerziteta u Sarajevu	Društvene nauke, globalne studije, migracije, antropologija	4-12.11. 2024. 7 dana
19	prof. dr. Eldin Karaiković dr. medicinskih nauka, ortopedski hirur, subspecijalizacija iz spinalne hirurgije, Univerzitet Illinois Chicago, SAD	Univerzitetski klinički centar Tuzla	Medicina, ortopedija, spinalna hirurgija	Realizacija dogovorena do kraja 2024* 7 dana

*Pripreme za angažman završene, realizacija planirana u decembru 2024.godine, ali je prolongirana za početak 2025. na zahtjev institucije prijema zbog trenutnog nedostatka ortopedske opreme.

Finansijska sredstva za prenos znanja obezbijedena su u budžetu Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice. Ukupni troškovi gore navedenih realizovanih 18 prenosa znanja iznose oko 50.000 KM, od toga 8.500 KM u novembru i decembru 2023. godine (za 3 prenosa znanja) i oko 41.500 KM u 2024. godini (za 15 prenosa znanja).

Sem prezentiranih aktivnosti na prenosu znanja, Ministarstvo takođe pruža podršku dvjema akademskim organizacijama u iseljeništvu koje samoinicijativno provode prenos znanja iz iseljeništva u Bosnu i Hercegovinu, to su Bosankohercegovačko-američka akademija umjetnosti i nauka iz SAD (BHAAAS) i Udruženje bosanskohercegovačkih ljekara u Njemačkoj (BHAG).

BHAAAS je tokom 2024.godine proveo sljedeće aktivnosti na prenosu znanja u Bosnu i Hercegovinu:

- Godišnji trodnevni skup "15.Dani BHAAAS-a u BiH" - najveći primjer kolektivnog prenosa znanja iz iseljeništva u BiH sa preko 600 učesnika, uključujući veliki broj predavača iz iseljeništva na 25 simpozija uz više od 250 prezentacija, uz specijalni program na 7 lokacija (6 radionica, 5 okruglih stolova, 3 promocije knjiga i umjetnička izložba).

- Učešće članova BHAAAS u Programu prenosa znanja Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice (3 člana tokom 2024.godine i 7 prijavljenih)
- Učešće u aktivnostima USAID Diaspora Invest projekta povezivanje dijaspora sa lokalnim preduzećima kroz strukturirano mentorstvo: 4 člana BHAAAS-a su tokom 2024.godine mentorirali 12 kompanija u BiH
- Serija online predavanja članova BHAAAS na Rolify platformi (u saradnji sa Mozaik Fondacijom): 11 stručnjaka članova BHAAAS volonterski je predavalo ove godine
- Organizirani mentorski program za studente medicine iz Bosne i Hercegovine (21 student je uspješno završio 10-mjesečni program 2023/24, a u toku je novi ciklus sa 23 studenta)
- Organizirana studentska takmičenja iz različitih oblasti sa predavanjima i nagradama, kao što su: hakatoni; predavljanje studentskih istraživačkih radova; kratko predavljanje ključnih ideja doktorske disertacije „3 Minute Thesis“ u saradnji sa organizacijom iz iseljništva BH Futures Foundation
- BHAAAS ima dvije vlastite obrazovne web platforme:
 1. „Znanjemdo zdravlja“ – promoviranje zdravstvenog obrazovanja široj javnosti, kojoj je cilj osposobiti građane da preuzmu aktivnu ulogu u prevenciji, ranom prepoznavanju, uzrocima, simptomima i načinu liječenja bolesti.
 2. "Web Medical Archives" – arhiv namijenjen medicinskim profesionalcima, sa kontinuiranim besplatnim predavanjima i edukacijama koje su bodovane od strane ljekarske komore.

Što se tiče Udruženja bosanskohercegovačkih ljekara u Njemačkoj (BHAG), to je novo akademsko udruženje osnovano u februaru 2024.godine, s ciljem povezivanja medicinskog kadra iz BiH koji rade u zemljama njemačkog govornog područja (po njihovoj procjeni oko 1000 ljekara), te povezivanje sa medicinskim fakultetima i zdravstvenim ustanovama u BiH u cilju prenosa znanja, metoda, tehnika i tehnologija iz Njemačke u BiH.

U sklopu svojih aktivnosti, Udruženje je pokrenulo dva važna projekta sa Univerzitetsko kliničkim centrom u Sarajevu i Kantonalnom bolnicom Zenica, s kojima su potpisali i memorandume o saradnji. Prvi projekat je stvaranje urogenitalnog centra na UKC Sarajevo uz stručnu podršku dr. Senada Habibovića, šefa Ginekološke klinike u Mayernu u Njemačkoj, a drugi projekat je stvaranje modernog centra za kranijalnu i spinalnu neurohirurgiju na UKC Sarajevo uz stručnu podršku dr. Mirze Pojskića, neurohirurga iz Marburga u Njemačkoj i drugih kolega, pri čemu je planirana nabavka opreme za modernu navigaciju, intraoperativni 3D rendgen Loop X, te robotska ruka CIRQ.

Udruženje takođe radi na uvezivanju medicinskih fakulteta iz BiH sa medicinskim fakultetima u Marburgu i Düsseldorfu, preko Erasmus i Erasmus plus programa, kako bi studenti i nastavni kadar mogli dolaziti na programe razmjena, kao i uspostavi fonda iz koga bi se takve edukacije mogle dodatno sufinansirati.

4. OCJENA USPJEŠNOSTI AKTIVNOSTI NA PRENOSA ZNANJA

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine smatra da je Program prenosa znanja stručnjaka iz iseljeništva u javne institucije i ustanove u Bosni i Hercegovini izuzetno uspješan. Ova ocjena temelji se na sljedećim pokazateljima uspješnosti:

1. Pravilima za prenos znanja, vještina i iskustva iz iseljeništva u institucije i javne ustanove u Bosni i Hercegovini predviđeno je da Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice godišnje realizuje prenos znanja do deset (10) stručnjaka iz iseljeništva. Od novembra 2023. do novembra 2024.godine realizovano je 18 prenosa znanja, odnosno 15 prenosa znanja u kalendarskoj 2024. godini, čime je realizacija uvećana za minimalno 50% u odnosu na planirano.
2. Veliki broj korisnika prenosa znanja: ukupan broj korisnika 18 prenosa znanja iznosi oko 1.830 studenata/uposlenika/predstavnika institucija, a ukupan broj institucija/ustanova/organizacija iz kojih su došli korisnici prenosa znanja je 80.
3. Veliki broj zaprimljenih prijava na javni poziv: 35 institucija prijema i 40 stručnjaka, kao i interes iskazivan u kontinuitetu tokom 2024.godine.
4. Postignute značajne uštede troškova: Pravilima za prenos znanja predviđeni su troškovi od 5.000 KM po angažmanu jednog stručnjaka, dok je tokom realizacije utrošeno u prosjeku oko 2.800 KM po jednom angažovanom stručnjaku. Uštede su ostvarene jer se vodilo računa o utrošku sredstava, kao i iz razloga što neki stručnjaci nisu trebali hotelski smještaj u BiH tokom svog angažmana, te je većina stručnjaka birala dužinu trajanja angažman od 7 radnih dana od maksimalno predviđenih 15 radnih dana.
5. Zadovoljstvo ciljnih grupa – stručnjaka i institucija prijema / korisnika prenosa znanja u BiH:

Program prenosa znanja je ocijenjen izrazito pozitivno i u iseljeništvu i u ustanovama prijema u BiH. Neke od ocjena prenosimo u nastavku:

- Ova inicijativa se smatra dobrodošlom, dalekovidom i pionirskim koraku u povezivanju dvije polovice naše populacije, te korištenje golemih ljudskih resursa koji se nalaze u najrazvijenijim zemljama svijeta.
- Program Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine “Prenos znanja, vještina i iskustava iz iseljeništva u institucije i javne ustanove u Bosni i Hercegovini” odlična je inicijativa ne samo za prenos, nego za razmjenu znanja i iskustava naučnika iz BiH sa onima koji žive van BiH kako bi se unaprijedilo znanje, obrazovni pristup, te formirale inicijative za buduće projekte i apsolutno se preporučuje nastavak ovakvih programa.
- Očekuje se da će ovaj projekt i suradnja biti veliki korak u našem partnerstvu s ciljem razmjene znanja sa zdravstvenim sustavom Kliničkog centra Tuzla, te istraživanja mogućnosti budućeg zajedničkog stvaranja novih znanja i vještina koje će unaprijediti kvalitetu usluga koje se nude u obje zemlje.
- Sveukupno, mogu reći, bez rezerve, da je prijenos znanja bio potpuni uspjeh te da su moja osobna očekivanja od programa nadmašena.

- Projekat razmjene znanja ostvario je izvanredan uspjeh, značajno doprinoseći BiH akademskoj zajednici. Kroz interaktivna predavanja i radionice, učesnici/e su dobili priliku da uče od istaknutog stručnjaka, što je dovelo do širenja novih perspektiva i unaprjeđenja postojećih znanja. Povećano interesovanje studenata, kvalitetna razmjena iskustva i praktična primjena stečenih znanja i vještina pokazuju da je ovaj projekat postigao svoj cilj u osnaživanju akademskog i profesionalnog razvoja učesnika. Posebno je vrijedno istaknuti doprinos jačanju akademskih veza sa lokalnom zajednicom, čime je dodatno ojačana saradnja i stvorene pretpostavke za razvoj zajedničkih projekata u budućnosti.

Svi učesnici prenosa znanja su preporučili nastavak programa u cilju jačanja kapaciteta domaćih naučnih i visokoškolskih ustanova u BiH. Ministarstvu su upućene brojne pohvale, kao i jedna sugestija - da se pokuša pojednostaviti administrativna procedura.

6. Nastavak saradnje nakon prenosa znanja:

Svi stručnjaci koji su bili angažovani na prenosu znanja nastavili su saradnju sa institucijama prijema i nakon okončanja angažmana, većinom u formi online savjetovanja i konsultacija.

Zabilježeno je i nekoliko inicijativa za potpisivanje bilateralnih sporazuma o saradnji između institucija prijema u BiH i matičnih institucija u kojima su u inostranstvu zaposleni angažovani stručnjaci.

Takođe, nekoliko stručnjaka obavlja mentorske aktivnosti studentima iz institucija prijema u BiH.

7. Veći broj mladih stručnjaka iz iseljenništva učestvuje u prenosu znanja:

Primjetan je veći broj mladih stručnjaka iz iseljenništva zainteresovanih za saradnju i angažman na prenosu znanja u Bosnu i Hercegovinu. Neki od njih pripadaju drugoj generaciji u iseljeništvu, a neki su otišli na doktorske studije u inostranstvu gdje su i ostali. Interes mladih stručnjaka u iseljeništvu koji su obrazovaniji, priznatiji i više integrirani, važan je signal za Ministarstvo u Bosnu i Hercegovinu da se sa smjenom generacija ne smanjuje interes iseljenništva za Bosnom i Hercegovinom i njenim napretkom.

Ministarstvo će u januaru 2025. godine raspisati novi javni poziv za prenos znanja koji će biti realizovan tokom 2025. godine.